

Svenska Fåravelsförbundets remissyttrande gällande CAP Diarie nr: LI 2025/01620

Remissyttrande om förslag till CAP för perioden 2028-2034

Svenska Fåravelsförbundet, nedan benämnt SF, är en intresse- och näringslivsorganisation för Sveriges fårföretagare. Föreningen har 24 länsföreningar och har idag ca 2500 medlemmar. Ett stort antal av landets får finns i företag som drivs av medlemmar i Svenska Fåravelsförbundet.

Inledning

Svenska Fåravelsförbundet, SF har tagit del av remissen samt som intressemedlem i LRF, deltagit i remissarbetet via LRF samt deltagit vid Regeringskansliets Hearing den 1 okt 25. Då frågan om CAP är mycket viktig för får- och lammnäringen har vi även haft dialog med våra distriktsföreningar samt med rasföreningarna i fårnäringen.

Det är även fortsatt väldigt viktigt, och värdefullt för oss i SF att få utrymme och möjlighet, att fortsätta föra dialog och analysera effekterna av kommande CAP, och att kunna göra det i samråd.

SF anser att kommande CAP tydligt och i avsevärt högre grad än tidigare, måste styra mot *aktivt brukande, stärkt konkurrenskraft* och ökad *animalieproduktion speciellt betesdjuren som får och lamm* i hela landet.

Svenska Fåravelsförbundets synpunkter på för fårnäringen prioriterade delar av remissen/prioriterade delar av kommande CAP:

Budgeten för CAP

Varje ny CAP-period innebär nya möjligheter. En helt ny struktur riskerar dock att innebära kraftigt ökad administration. Det är viktigt att belysa olika möjliga scenarier och konsekvenserna av dessa innan man gör stora förändringar.

SFs uppfattning är att det vore möjligt med en generell nedskärning på flertalet av stöden, med fokus på neddragning av de stöd som endast är arealbaserade och som saknar någon form av direkt eller indirekt koppling till animalieproduktion. En åtgärd som vi tror vore framgångsrik då vi sannolikt kommer att se en minskad CAP-budget, i kombination med behovet av en ökad livsmedelsproduktion och ökad beredskap, är att *helt undvika att erbjuda EU-ersättningar för mark som ligger i träda*. Det finns delar utöver dessa som vi tror kan strykas, men vi behöver ytterligare dialog innan vi kan svara med mera detaljer.

Vi anser att det är ***viktigt att CAP oavsett budget, tydligt svarar upp mot målen för en ökad livsmedelsproduktion och beredskap, stimulerar produktion genom att väldigt tydligt premiera aktivt brukande samt ger möjlighet för unga och nya så vi får en förstärkning vilket ger utrymme för generationsväxlingar och ägarskiften där så behövs.***

Extra prioriterade ersättningsformer i CAP

För fårnäringen med ca 25% självförsörjningsgrad på lammkött, är det extra viktigt med satsningar för att öka antalet producenter och antalet lamm.

Därför anser vi att följande ersättningar är särskilt viktiga:

- ***Inför kopplade stöd till tackor med lamm***
- Betesmarkersättning som idag eller högre, men med krav på tillägg i form ***av ”koppling” till djurinnehav så att pengarna tillfaller djurhållarna*** i de fall marken är arrenderad eller betas av djurhållare utan ersättning
- Bibehållen eller ökad djurvälståndersättning
- Vallstöd
- Kompensationsstöd

När det gäller djurvälståndersättningarna som under hösten 2025 varit föremål för dialog med Jordbruksverket, vill vi även här poängtera att ersättningarna är viktiga för fårnäringen och behöver bibehållas och helst utökas. De skulle dock behöva göras administrativt enklare och framför allt valbara, för att få ökad effekt av insatta medel. Vi anser också att det är av hög vikt att få utrymme för ersättning av åtgärder inom nationell lagstiftning.

Utöver fokus på animalieproduktionen så anser vi att ***unga och nya***, bör prioriteras i kommande CAP. Det är här också viktigt att begreppet nya verkligen omfattar nya oavsett ålder. Dessa lantbrukare behöver prioriteras för att möjliggöra flera och kanske också tidigare, ägar- och generationsskiften.

Startstöd också viktigt, och det behöver räcka till flera unga än idag.

Animalieproduktionen som helhet är viktig för att vi ska kunna hantera framtida krissituationer och vi måste värna om både livsmedelsproduktion och biologisk mångfald. Ett brett och mångfacetterat landsbygdsföretagande gynnar en landsbygd som gör att servicen och viktig infrastruktur kan fortsätta finnas kvar även utanför tätorterna. Animalierna är avgörande då de spelar en viktig roll för att kunna bruka jordbruksmarken på nordliga breddgrader, då vi har stora arealer som inte är lämpliga att odla humanföda på direkt.

Inlåsnings effekter hindrar ökad produktion och generationsskifte

Utmaningen med *inlåsnings effekter* orsakade av gårdsstöd/stöd, har funnits en lång tid. Situationen har motverkat en förnygring av hela lantbruket och utgjort *ett hinder för tillväxt och ökad produktion*. Eventuellt kunde ett alternativ istället för (uteblivna) krav på aktivt brukande, utgöras av någon form av "exit" för äldre lantbrukare. Om man inte kan ställa tillräckligt höga krav på aktivt brukande, kanske man istället kan erbjuda dessa en kortsiktig ersättning för att släppa sin areal till aktiva brukare. Detta skulle göra att de skulle överlåta marken till unga och nystartare, och på så sätt bidra till att minska inlåsnings av mark.

Flexibla Startstöd för unga och nya (vid karriärbyte)

När det gäller startstödet är det viktigt att dessa görs flexibla. Ofta behöver man kunna köra igång sin verksamhet i mindre skala, innan man söker startstödet. Detta gäller såväl unga som nystartare, om man kanske väljer att byta bana senare i livet. Man ska inte behöva söka direkt vid start, utan inom exempelvis fem år från det att man startar sin jordbruksverksamhet. Det är ofta *fördelaktigt att starta i mindre skala på deltid med t. ex. ett litet arrende med inhyrda maskiner och en liten djurbesättning, för att sedan växa*. Med dagens system är man inte kvalificerad för startstöd om man tidigare sökt stöd, även om man är ung. Det behöver vara möjligt att få startstöd även om man under en period sökt stöd i SAM i mindre omfattning, förslagsvis med tak för antingen tid, areal eller ersättningsnivå, under en läroperiod. Det är också viktigt att åldersgränsen inte sätts alltför lågt, man bör kunna söka detta även som äldre nystartare.

SF anser dock att man *inte ska höja gårdsstödet till unga eller nystartare ytterligare*, se nedan vårt resonemang på om gårdsstödet till unga.

Rikta gårdsstödet till vissa grupper eller geografiska områden?

SF anser att aktivt brukande måste vara ett tydligt krav för att få gårdsstöd.

Gårdsstödet har genomgått stora förändringar under senare tid, och en utjämning av gårdsstödet avslutades relativt nyligen. Gårdsstödet är den del av EU-ersättningsarna som under lång tid varit särskilt svårt att styra till aktivt brukande, men också ett viktigt stöd då det kan hanteras enkelt, sett ur ett administrativt perspektiv.

Det har under lång tid varit en utmaning med den sk inlåsnings effekten orsakad av stöden, marker som putsas när de istället skulle kunna användas för aktivt brukande och produktion. Stora omställningar i gårdsstödet från ena programperioden till den andra, resulterar i brist på både framförhållning och förutsägbarhet, vilket försvårar för planering och utveckling av företaget.

SF ser sammanfattningsvis helst, att det inte görs några stora förändringar i strukturen som påverkar administrationen i fel riktning, och vi anser inte att gårdsstödet ska riktas till vissa geografiska regioner. Om det med riktat gårdsstöd till vissa grupper, kan medföra att det ska riktas till aktivt brukande kan detta vara en väg framåt. SFs nuvarande bedömning är dock att detta inte går att utläsa helt, och därför vill vi inte bejaka förslaget med riktade gårdsstöd i nuläget.

Gårdsstödet är ett stöd som alltid har varit föremål för svåra gränsdragningar och det viktigaste är att det framåt kan erbjudas endast till aktiva brukare. Vi föreslår som alternativ högre krav på aktivitet i form av bortförd skörd eller bete alternativt försäljning av någon form av produkt eller tjänst baserat på djurinnehav. Gårdsstödet är svårt att få att landa rätt och hittills finns många exempel på när det inte har lyckats, och *det krävs förändring för att stoppa fortsatt och ökad inlåsnings av mark*. Om man har marken helt i träda ska gårdsstöd inte utbetalas alls för den arealen.

Tillgång till mark hindrar ökad produktion

Ett av färnäringsens största problem, i stora delar av landet är tillgänglighet på mark. Enligt undersökningar som SF genomfört, så är ålder, lönsamhet, rovdjur de oftast förekommande angivna faktorerna för att avsluta sin produktion. För de som väljer att ligga kvar på nuvarande nivå, istället för att utveckla och/eller utöka, anger att största hindret utöver ålder, är bristande marktillgång. *Många vittnar om att dom inte får lov att arrendera mark trots att den ligger i träda och putsas. Ofta får man erbjudande om att släppa djur där utan ersättning och utan stöd, vilket inte ger färnäringsen en rimlig chans att växa.*

EUs förslag om nedtrappning respektive tak på av gårdsstöd

Det finns både för- och nackdelar med detta förslag. Förslaget om ett tak för gårdsstödet och en stegvis minskning av gårdsstödet i takt med ökande stödbelopp, bidrar inte till att prioritera aktivt brukande och det tycker vi är olyckligt, då alla förändringar av gårdsstödet behöver bidra till att rikta stödet till aktiva brukare.

Vår samlade bild är ändå att fördelarna överväger med att införa ett tak och även stegvis nedtrappning av stödet vid ökande stödbelopp. Större lantbruk har alltid

möjlighet att hitta och använda skalfördelar som familj jordbruk och småskaliga lantbruksföretagare oftast helt saknar.

En bedömning är också att modellen hos de större lantbruken kan bidra till uppdelning och därav också generations- eller ägarskiftet, eller överlåtande av arrenden. Detta sammantaget bidrar till en större dynamik, vilket ger bättre

förutsättningar för unga och nystartare. Vi behöver fler lantbruk och fler livskraftiga familj jordbruk, något som också nämns som en förutsättning i dialogen om kommande naturrestaurering. Med takbelopp för gårdsstödet stärker vi dessa behövda insatser.

För- och nackdelar med EUs förslag om:

Att ålderspensionärer (som tar ut pension) inte ska få del av gårdsstödet (från år 2032)

SF anser att det inte ska vara ålder utan aktivt brukande som styr vem som får stöd. Vi anser inte att det är rimligt att falla för åldersstreckket om jordbruket fortfarande är aktivt. I första hand anser vi att det inte ska vara en åldersgräns, men med vetskapen om att gårdsstödet är svårt att få att landa rätt, så har vi förståelse för tanken bakom förslaget. Om det införs en åldersgräns är det avgörande att det också finns en enkel och smidig *dispensansökan som möjlighet för att fortsätta* driva jordbruk även efter ålderspension. En fördel med detta är att det skulle göra att det krävs en *aktiv åtgärd och därmed bevis på att marken brukas aktivt*, innan man får fortsätta, men möjligheten att vara aktiv även i hög ålder skulle ändå kvarstå. Det finns för finska lantbrukare som uppnått ålderspension, exempel på kriterier i det finska systemet, som ska leda till att stimulera ägarskiften. Kan dessa vara intressanta att titta vidare på?

Alla länder måste införa ett särskilt stöd för små lantbruksföretag med en stödnivå om maximalt 3 000 euro

SF anser att förslaget är intressant. Det är av största vikt att vi behåller mångfalden i det svenska landsbygdsföretagandet och att det finns utrymme för olika inriktningar och storlekar på verksamheten, för jordbruksföretagare. Vi bedömer att förslaget har förutsättningar att minska administrationen i samband med SAM-ansökan och även minska risken för fel vid kontroller. Vi bedömer också att det är ett viktigt inslag för att vi ska bidra till kommande arbete med att fullfölja kraven som kommer att ställas i och med den nya naturrestaureringslagen.

Småskaliga gårdar och familj jordbruk är ett insteg till lantbrukssektorn. Dessa verksamheter kommer alltid att vara väldigt viktiga för den biologiska mångfalden, ett brett landsbygdsföretagande och därmed en ökad krisberedskap. För att stödet ska ge avsedd effekt, förutsätter vi dock, återigen, tydliga krav på aktivt brukande. Om det finns tveksamheter kring att det går att säkra aktivt brukande, bedömer vi att det behövs mera information för att ta ställning till stödet för små jordbruksföretag.

Att införa åtgärder för riskhantering

Att ha en grundpott från CAP-budgeten i varje medlemsland är en intressant idé, men eftersom olika medlemsländer har väldigt olika förutsättningar för t. ex.

extrem torka eller extrem nederbörd, så är det rimligt att ett sådant stöd också måste delfinansieras med nationella medel.

Att möjliggöra stöd för avbytartjänst

SF anser att detta är viktigt. Speciellt för djurbönderna som, via undersökningar inom EU identifierats som utsatta och i behov av avlastning. Motsvarigheten finns i Finland. Den bör utvecklas det så blir det ett viktigt insteg i näringen, och en senare möjlighet att via kontakter bli lantbrukare. Fler lantbrukare kan då vilja ha djur och unga ser en möjlighet att jobba med lantbruk och djur utan att äga själv. Det är viktigt för lantbrukarna att kunna ta semester (exempel 26 dagar i Finland) och vara lediga vid behov eller sjukdom. Möjligheterna med avbytartjänst, är också av godo för både djurvälstånd och säkerhet.

Investeringsstöd

Det är viktigt med investeringsstöd då det behövs fler fårföretagare och fler lamm om vi ska lyckas dubbla produktionen på 10 år, vi har stora investeringsbehov. Idag är stödet inte väl anpassat för fårnäringen. Schablonkostnader/enhetskostnader för lammproduktion behövs för att förenkla ansökningarna. Möjligheten bör ändå finnas, som alternativ till att ansöka om stöd baserat på enhetskostnader, att söka med dubbla offerter för att kunna bygga i egen regi, om man så vill. Det är så det fungerar idag för de produktionsgrenar som redan har enhetskostnader beräknade. Det är generellt viktigt att olika djurslag och produktionsgrenar, har samma möjligheter att växa, utveckla och investera.

Att ställa producenter mot varandra med urvalskriterier och ansökningsomgångar, som i nuläget sker, blir en orimlig tävling vilket gör att ***endast de största företagen får investeringsstöd, en får-/ lammgård har oftast inte möjlighet att få investeringsstöd alls***. Löpande ansökningar vore bättre, det fungerade väl tidigare. Att fördela budgetarna är viktigt dock, så att man inte delar ut hela summan under första året under en fem/sjuårig CAP-period t. ex.

Vi ***ser gärna ett fast lägre belopp per tacka som räcker till många***, vi tror att en sådan lösning har fördelar jämfört med att bevilja höga stödbelopp till några få större byggnationer. Ett sätt för att förenkla ytterligare kan vara en ***lägre fast summa som investeringsstöd till befintliga producenter för förbättring/ombyggnad och rationell hantering*** tex för utfodring, vågssystem, vattenhantering etc. Dvs bidrag till enkla investeringar som gör att man faktiskt fortsätter som lammproducent istället för att sluta p.g.a. tung arbetsbelastning och orationella byggnader och system.

Det är viktigt med förutsägbarhet och likabehandling och att medel avsätts till fårnäringen så det går att utveckla och satsa.

Nuvarande stödtak och stödnivåer

SF gör antagandet att nuvarande modell förmodligen resulterat i att det blev bättre för många totalt sett, med höjt stödtak/maxbelopp, då det ofta görs stora investeringar i lantbruket. Men *för fårnäringen specifikt, har nuvarande modell dessvärre resulterat i nackdelar genom att stöden räcker till väldigt få, och extremt få eller inga fårbesättningar.*

Vi anser att *det behövs en utjämning, det måste räcka till många*, de riktigt stora investeringarna kan få en rimlig delfinansiering eller att taket sänks så att det räcker till flera som tidigare, då takbeloppet var lägre än idag. *Om det fortsätter se ut som idag så blir det i vissa län omöjligt för fårnäringen att växa.*

Ska nuvarande investeringsstöd kompletteras eller ersättas finansieringsinstrument

SF anser att det är fördelaktigt för vår bransch med komplettering till investeringsstöden (dvs komplettera istället för att ersätta). Vår bedömning är att bankerna ofta inte är positiva till lammproduktion, så även här har fårnäringen stora utmaningar. Vi behöver *mjuka lån, startlån, tillväxtlån till drift och investeringar* (investeringsstöd ges för byggnader, inte inköp av djur, varför?).

Den höga andelen arrendemark försvårar läget för många, 50 % av den totalt brukade jordbruksmarken (åker såväl som betesmark) är arrenderad. Detta är ett stort bekymmer, *då man inte kan låna med marken som säkerhet och behöver långsiktiga arrenden vid ansökan om investeringsstöd hos SJV/ Lst.* Bankerna är idag tuffare än tidigare.

Åtgärder i CAP extra viktiga för unga lantbrukare. EUs förslag till att ge högre gårdsstöd till unga och nya lantbrukare, strategi för generationsväxling med ett "startpaket"

Generellt sett är det viktigt att gynna unga och nystartare oavsett ålder. SF anser dock inte att man ska höja stödet till unga eller nystartare ytterligare i form av ökat gårdsstöd, än det vi har i dag, dagens 1000 kr extra/ha för max 200 ha i fem år är tillräckligt, anser vi. Risken finns redan, att det ökade stödet, ger felaktiga signaler och istället försämrar förutsättningarna för ett långsiktigt företagande. En möjlighet kan också vara att få en lägre ersättning men under en längre period.

Startpaket är fördelaktigt, men det är inte tydligt vilka delar som är obligatoriska. Vi anser att det bör vara krav på t. ex. utbildning och tillgänglig rådgivning, för att säkra att stödet landar hos dem som har möjlighet att bli framtidens lantbrukare.

Slutligen

Vi vill se en stark och tydlig definition av **aktivt brukande** i framtida CAP som möjliggör att unga, nya, samt redan idag aktiva lantbrukare i Sverige, oavsett inriktning och storlek, kan starta respektive öka produktion och får möjlighet att skapa tillväxt på sina företag/gårdar.

Med vänlig hälsning,

Anna Kristoffersson,
Ordförande Svenska Fåravelsförbundet

Anna Kristoffersson
Veberöd 342, Klinten
247 96 Veberöd

anna.kristoffersson@faravelsforbundet.com

070-852 01 94